
A Balkánon büszkén vállalják a magyarságot

2012. 2. 29.

Rendkívül aktív a mintegy százfős macedóniai magyar közösség. Van, aki csak pár évet élt Magyarországon, más a válság miatt költözött Szkopjéba Budapestről, ám fontos nekik, hogy hetente kétszer magyarul beszélgessenek. Közben alkotmányos elismerést követelnek, Petőfi-szobrot avatnak.

Van egy körülbelül százfős közösség, fiatalok és idősök vegyesen, akik Macedónia fővárosában hetente kétszer-háromszor összejárnak, hogy magyarul beszélgessenek, tanuljanak, vagy magyar filmeket nézzenek közösen. Görögországban, Romániában, vagy a volt Jugoszlávia területén születtek, Macedóniában élnek, ám egy valami közös bennük: elérzékenyülnek, ha meghallják a magyar himnuszt.

Szkopje belvárosában egy társasház első emeletén felújítottak egy kétszobás lakást, a falra magyar zászlót, térképet és fényképeket tettek. Ez a Macedónia Magyarok Teleház Szervezete, a helyi szórvány magyar közösség központja. Hivatalosan 2003-ban jegyezték be az egyesületet, az új központba pedig idén januárban költöztek be, azelőtt pár házzal arrébb béreltek egy lakást – mondta Sutus József, aki 2007 óta a csoport elnöke, miközben bemutatott a pénteki klubest résztvevőinek. Körülbelül 15-en jelentek meg, van, aki minden kedden és pénteken lejön, mások csak alkalmanként keresik fel a klubot.

A válság sodorta Békásmegyerről Macedóniába

A pénteki klubnapon az asztal végén egy idősebb hölgy, a szervezet titkára épp a havi egy eurós tagdíj befizetését regisztrálta, majd két új beiratkozót vett fel a jegyzékbe. A házaspár nőtagja, Oszvald Izabella magyar, férje, Bejadin macedóniai albán. A férfi nagybátyjának Budapesten volt egy kávéháza, egyszer, mikor őt látogatta meg, Békásmegyeren lakott, ott ismerte meg Izabellát. Pár nap múlva haza kellett utaznia, ám – mint fogalmazott – nem bírta ki a nő nélkül, így pár hét múlva visszautazott Budapestre, összeházasodtak és üzleti vállalkozásba kezdtek.

Tavaly nyáron azonban a gazdasági helyzet miatt úgy döntöttek, Szkopjéba költöznek. „Úgy látjuk, itt több lehetőség van, ráadásul sokkal olcsóbb az élet, mint Magyarországon” – indokolta döntésüket az asszony. Két iskolás korú gyerekük a magyar mellett albánul is beszél, a macedónt viszont most tanulják. Izabella elmondása szerint amint megérkeztek, azonnal keresni kezdte a helyi magyarokat, férjével – aki akcentussal bár, de szintén jól beszél magyarul – rendszeresen szeretnének eljárni a klubba.

50 év után is elszavalja a Nemzeti Dalt

A hangulat nagyon vidám a klubban, az egyik hölgy süteményt hozott, mások a sós perecből csipegetnek az asztalon és közben egymás szavába vágva beszélgetnek – magyarul. Két idősebb ír egymás mellett ásványvizet kortyolgatva ücsörög. Csacsov Vangyel és Malov Ilia a negyvenes évek elején született és szüleik a görög polgárháború elől menekítették őket Magyarországra. Itt nevelőszülőkhöz kerültek, iskolába jártak. Vangyel csak 1976-ban költözött Macedóniába, fia és unokája a mai napig Magyarországon él, rendszeresen látogatja is őket. Ilia már 1955-ben

Szkopjéba került, miután szüleinek sikerült az akkori Jugoszlávia területén letelepedniük. „Ötödik osztályig Magyarországon jártam iskolába, jó tanuló voltam” – mondja, amire egy idősebb hölgy közbevetette: „A Nemzeti Dal még mindig tökéletesen elszavalja.” Ilia büszkén emlékszik vissza, hogy 1953-ban Balatonkenesén őt választották ki, hogy egy ünnepségen elmondja Petőfi versét.

„Bár csak nyolc évet éltem Magyarországon, a nevelőszüleimhez 50 év után is visszajártam. Örülök, hogy megérezhettem a magyar életet, megbecsülöm a magyar kenyeret. Bármikor szívesen visszamennék és büszke lennék, ha megkapnám az állampolgárságot. Macedón vagyok, de Magyarország a második hazám” – mondta elcsukló hangon, elérzékenyülve. Barátja vette át a szót: „Rosszat nem tudok mondani Magyarországról, a második hazánk.”

Szomszédasszonyok alapították

A helyi magyar közösség története a hetvenes évek elejére nyúlik vissza, amikor három – erdélyi, illetve vajdasági – magyar nő, aki mind macedón férjhez ment feleségül, véletlenül szomszédságba került Szkopjében. Lafazanovska Ördög Ibolya erdélyi származású. Égei macedón férjével Kolozsváron ismerkedtek meg. (Égei macedónok, akik Görögország északi részén éltek, élnek). „Mivel akkoriban Jugoszláviában jobb volt az élet, mint Romániában, 1972-ben leköltöztünk.” Simó Ibolya szintén erdélyi, Marosvásárhelyre járt egyetemre, majd macedón férjével 1972-ben mentek át Jugoszláviába. Veronika (Ürmös) Pandilovska Szabadkáról, Erzsébet (Kalmár) Stamenkovska pedig Zentáról költözött a macedón városba. Később csatlakozott hozzájuk többek között a budapesti születésű égei macedón Novackovska Katerina, aki jelenleg a szervezet titkára, főállásban hivatalos bírósági fordító. „Nagyon fontos nekem Magyarország. Az első szó, amit kimondtam, magyar volt, ha meghallom a magyar himnuszt, az nagyon különleges érzés.”

Mint Joteva Kiss Zsuzsanna – aki macedón nevelőapjával és magyar édesanyjával 1970-ben ment Szkopjéba – elmondta, először csak egymás lakásán jártak össze, majd ahogy egyre többen lettek, kávéházakba jártak, körülbelül havi rendszerességgel, beszélgettek, felolvasásokat tartottak. A közösség felfutásában fordulóponthoz jelentett, amikor 2002-ben a Magyar Telekom belépett a macedón piacra, az itteni munkatársai közül pedig sokan csatlakoztak, ráadásul anyagilag is támogatták őket – a bútorzat nagy része is az ő ajándékuk volt. Hivatalosan 2003-ban jegyezték be az egyesületet, amely akkor már 50 tagot számlált.

A fiatalabb generációt képviseli Bilbija Mihály. „Édesanyám vajdasági magyar, édesapám boszniai szerb, én már Szkopjében születtem. 2006-ban megnyertem egy ösztöndíjat és egy évet Budapesten tanultam. Életem legszebb éve volt” – emlékszik vissza a fiatalember. Mint mondta, büszke a magyar nyelvre és kultúrára, a magyar állampolgárságot ugyanakkor a szabadság érzéséért szerezte meg. „Jó érzés tudni, hogy bármikor vízum nélkül utazhatnék például Kanadába, akkor is, ha talán soha nem lesz pénzem arra, hogy eljussak oda.” Mihály sajnálja, hogy mostanában rossz híreket hall Magyarországról. „Jó lenne látni, hogy megy előre.”

Kiállítás, filmhét, emléktábla

Valamennyien olvasnak magyarul, zenét hallgatnak, beszélgetni azonban csak itt tudnak, így elsősorban a nyelvápolás, a hovatartozás és persze a baráti közösség miatt járnak össze immár évtizedek óta. Szombatonként a helyi egyetem magyar lektora, Czinege-Panzova Annamária magyarórát tart, nagyszülőknak és unokáknak vegyesen. Mint elmondta, nagyon büszke a közösségre, akik lelkesen segítettek többek között a férje által fordított Szécsi Noémi-könyv bemutatóján is.

A kis csoport nagyon aktív a magyar kultúra terjesztésében. A március 15-i megemlékezéseikről az országos tv-csatorna is be szokott számolni, az elmúlt években pedig – a Balassi Bálint Intézettel közösen – Vasarely-kiállítást és Szabó István-filmhétet szerveztek. Mindkettő nagyon népszerű volt Szkopjében. Idén a szokásos ünnepi műsor mellett egy Petőfi-emléktábla avatásával is készülnek, amelyet a helyi polgármester finanszíroz.

Szinte mindent önerőből

Mint Sutus József elnök elmondta, szóránymagyar csoportjuk a magyar államtól évi egymillió forint támogatást kap, ebből fedezik a székhely bérleti díját. Minden egyebet önerőből állnak. Bár egyre több magyar vállalat van jelen a balkáni országban, egyedül egy sűteményes cég szokott besegíteni a rendezvényeiken.

A szervezet ennek ellenére politikailag is egyre aktívabb. A macedón alkotmány öt nemzetiséget ismer el, a maradék kilencet – köztük a magyart – csak a „többiek” pontban említik. Sutus Józsefék most azért harcolnak, hogy őket is nevezzék meg, illetve biztosítsanak egy multikulturális tévéműsort. Nagy sikernek tekintették, hogy elérték, a népszámláláskor ők is a saját nyelvükön nyilatkozhatnak. „Sajnos a népszámlálás ugyan végül nem sikerült Macedóniában, a visszaélések miatt félbe kellett szakítani” – tette hozzá. Ezenkívül azt is szeretnék elérni, hogy minden „egyéb” nemzetiségnek is legyen egy-egy ünnepnapja, így például március 15-e a magyaroknak legyen munkaszüneti nap.

A résztvevők kilenc óra körül szedelőzködtek, lassan hazaindultak. Ilia már kabátban volt, amikor visszafordult és odasúgta: „Ha esetleg megjelenhetne az újságban, volt egy bizonyos Ágnes Piliscsabán, régen nem hallottam róla, de azt üzenem neki, hogy 50 év után is gondolkodok rá.”